

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

กลุ่มที่มีคบ้านแม่ปุงมีจำนวน 5 กลุ่ม มีการจัดตั้งขึ้นมา และจำนวนสมาชิกกลุ่มประมาณ 30 คน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ส่วนใหญ่ทางสมาชิกกลุ่มได้ทำการผลิตสินค้าออกมาจำหน่าย เช่น มีด เสียม จอบ เคียว และสินค้าอื่น ๆ ที่ลูกค้าสั่งทำผลการศึกษาพบว่า

บริบทชุมชนและศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม

บริบทชุมชน

บ้านแม่ปุงตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดลำปาง ห่างจากจังหวัดประมาณ 15 กิโลเมตร มีเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านกล้วยม่วง ต.กล้วยแพะ อ.เมือง จ.ลำปาง
ทิศใต้	ติดกับบ้านป่าตัน ต.ป่าตัน อ.แม่ทะ
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านฮ่องห้า หมู่ที่ 1 ต.น้ำโจ้
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านม่อนแสนศรี หมู่ที่ 6 ต.น้ำโจ้

บ้านแม่ปุงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งมาประมาณ 200 ปี คือราว พ.ศ 2525 ได้มีครอบครัวชาวไทย ลือประมาณ 5 ครอบครัว ย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านกล้วยสี่ตระกูลมาจนถึงปัจจุบันคือ

1. ครอบครัวพญาจันทร์ ดันตระกูล ไบจันทร์
2. ครอบครัวพ่อหลวงเทพ เป็นตันตระกูล สายเทพ
3. ครอบครัวพ่อหลวงปิ่น เป็นตันตระกูล สายปิ่น
4. ครอบครัวพ่อหนานอินทะ เป็นตันตระกูล เครือคำ
5. ครอบครัวพ่อท้าวสุภา เป็นตันตระกูล สุภา

ครั้งแรกได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมแม่น้ำปุง ฝั่งตะวันออกต่อมาฤดูน้ำหลากได้มีน้ำท่วมมาถึงเรือนจึงย้ายถิ่นฐานตามฝั่งแม่น้ำสองเขาในปัจจุบัน ส่วนสถานที่เดิมก็บุกเบิกเป็นไร่นา ปลูกข้าวปัจจุบันเรียกว่าทุ่งบ้านตามชื่อของบ้านเดิม แต่หมู่บ้านยังเรียกว่า บ้านแม่ปุง เพราะฉะนั้นเอาสัญลักษณ์แม่น้ำมาเป็นชื่อบ้านจนถึงปัจจุบันนี้ จนถึงชั้นหลาน เหลน ก็มีการขยายหลังคาเรือนมากขึ้นตามสภาพที่มีคนมากขึ้นตามลำดับ และมีที่ราบสูงพอที่จะตั้งหมู่บ้านให้พ้นจากอุทกภัย จึงย้ายมาตั้งที่ราบสูงกว่าเดิมจนถึงปัจจุบัน พื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นทุ่งนา เมื่อถึงทำนาประชากรของหมู่บ้านจะทำการเกษตรได้ผลพอสมควร ประชากรจะทำไร่สวนมีการปลูกพืชหมุนเวียนตามไร่นา เช่น ปลูกกระเทียม หมอแดง ปลูกถั่วลิสง ซึ่งอาศัยน้ำจากชลประทานที่ไหลมาจากเขื่อนกิ่วลม

ข้อมูลทั่วไป

1. จำนวนหลังคาเรือน	360	หลัง
2. จำนวนประชากรทั้งหมด	1,418	หลัง
- เป็นชาย	697	คน
- เป็นหญิง	721	คน
3. จำนวนโรงเรียน	1	โรง
4. จำนวนศูนย์เด็กเล็ก	1	แห่ง
5. จำนวนวัด	1	แห่ง
6. จำนวนพระ/เณรในวัด	6	รูป

สภาพทั่วไป

กลุ่มตีมิดบ้านแม่ปุงเป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจการมาช้านานกว่า 30 ปี โดยได้ภูมิปัญญาการตีมิดมาจากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ซึ่งปัจจุบันกลุ่มตีมิดได้จัดตั้งกันเป็นกลุ่มมีอยู่ด้วยกัน 4 กลุ่ม ภายในหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีสมาชิกรวมกันประมาณ 5 – 6 คน จากสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มตีมิดที่ได้เข้าไปสัมภาษณ์ก็ได้ข้อมูลว่ามาว่า แต่เดิมอาชีพของสมาชิคนั้นมีอาชีพทำนาตามฤดูกาลหลังจากหมดฤดูกาลทำนาจึงจะมารวมกลุ่มกันเป็นอาชีพเสริมคือการทำตีมิด เป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกแบบหลวม ๆ หรือเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ส่วนใหญ่ทางสมาชิกกลุ่มได้ทำการผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายเช่น มิด เสียม จอบ เคียว และสินค้าอื่น ๆ ลูกค้าส่งสินค้าส่วนใหญ่ของที่นั่นจะผลิตเพื่อรองรับสำหรับเกษตรกรที่นำสินค้าต่าง ๆ เหล่านี้ไปใช้ในการทำการเกษตรมากกว่าเอาไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจะใช้เหล็กเหน็บของรถยนต์ที่หมดสภาพการใช้งานแต่สามารถนำเหล็กเหน็บมาใช้ได้เนื่องจากเป็นเหล็กที่แข็งแรงทนทานต่อสภาพงานที่หนัก ๆ ได้ดีซึ่งรับซื้อเหล็กมาจากพ่อค้าขายของเก่า ที่เอามาขายให้ถึงที่ในกิโลกรัมละ 22 – 25 บาท การจัดจำหน่ายจะจำหน่ายในตลาดภายในชุมชน หรือตลาดใกล้เคียงรวมทั้งมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงที่กลุ่มอาชีพนี้เป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ที่ถาวรได้ แต่ปัจจุบันไม่ได้รับความสนใจจากเยาวชนรุ่นหลังเท่าใดนักเนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานฝีมือ ระยะเวลาในการผลิต และใช้ความอดทนสูงในการตีมิด

กระบวนการผลิตและการจัดการกลุ่มมีดังนี้

วัตถุดิบเริ่มต้นจากการรับซื้อเนบรเดเก่า จากร้านขายของเก่าหรือในบางโอกาสก็เป็นลักษณะที่ร้านขายของเก่าซึ่งคุ้นเคยกันมาเสนอขายเนบให้กับกลุ่ม สำหรับถ่านที่ใช้ในการผลิตนั้นจะซื้อมาจากจังหวัดแพร่ซึ่งเป็นที่คุณภาพใช้สำหรับการตีมีดเท่านั้น

กระบวนการผลิตคือ

1. การตัดและผ่าเหล็ก ช่างจะนำเหล็กที่จะใช้ทำมีดมาวัดขนาดความยาวเท่ากับชนิดของมีดที่ต้องการ แล้วนำส่วนที่จะตัดไปเผาจนเหล็กร้อนแดงได้ที่ จากนั้นจะใช้คีมจับไปวางบนทั่ง ตัดด้วยเหล็กสกัด แล้วนำเหล็กที่ตัดไปเผาไฟอีกครั้งเพื่อผ่าทแยงตามความยาวของเหล็ก

2. การแบนหรือการตีหลาบ คือ นำท่อนเหล็กที่ผ่าแล้วไปเผาไฟให้ร้อนแดงแล้วใช้คีมคีบออกมาวางบนทั่ง เพื่อตีให้แบนและได้รูปทรงของมีดตามที่ต้องการ การเผาเหล็กให้ร้อนแดงแล้วนำมาตีแต่ละครั้ง ช่างเรียกว่า "แดง" การแบนมีดจะเริ่มจากส่วนที่เป็นด้ามหรือก้นมีดก่อน แล้วจึงตีส่วนที่เป็นตัวมีด

3. การทำบ้องหรือเดือย บ้องหรือเดือย คือ ส่วนที่เป็นด้ามมีด ด้ามมีดที่เป็นแบบเดือยทำได้โดยช่างจะตีส่วน โคนของด้ามมีดให้มีลักษณะเรียว ปลายแหลม เพื่อนำไปเสียบฝังในด้าม

ไม้ ส่วนการบ้อง คือ การตีเหล็กส่วนโคนของมิดให้เป็นแผ่นแล้วตีให้ปลายทั้ง 2 ด้านโค้งเข้าหากัน ค้ำมีแบบบ้องสามารถนำไปใช้ได้เลย หรืออาจใช้ค้ำไม้ต่อให้ยาวขึ้น

4. การตีแต่ง เป็นการตีเหล็กเพื่อให้ผิวเหล็กเรียบและได้มิดที่มีรูปร่างตามต้องการ ย้ำคมให้บางและตรง

5. การตะไบแต่ง หลังจากที่ได้มิดให้ได้รูปตามที่ต้องการแล้ว ช่างจะตะไบแต่งส่วนคมมิดโดยใช้ตะไบเหล็ก แต่ปัจจุบันมักใช้เครื่องเจียรระโนไฟฟ้าเป็นเครื่องทุ่นแรง

6. การชุบคม ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งของการตีเหล็ก ซึ่งช่างต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ เพราะเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีความคม แข็ง ไม่บิ่นง่าย โดยนำเหล็กที่ใช้ทำมิดที่ตกแต่งคมเรียบร้อยแล้วไปเผาเฉพาะส่วนคมเท่านั้น เมื่อเหล็กร้อนแดงเสมอกันโดยตลอดแล้ว (มีสีแดงเหมือนลูกหนู) จะรีบนำมาจุ่มในอ่างน้ำ โดยจุ่มลงไปเฉพาะส่วนคม ประมาณ 1-2 เซนติเมตร การจุ่มน้ำจะต้องทำอย่างรวดเร็ว ประมาณ 1-2 ครั้ง ในช่วงที่เหล็กที่เผาเปลี่ยนสีจากสีขาวเป็นสีเหลือง ให้รีบจุ่มลงในอ่างน้ำทันที และแช่ไว้จนเย็นจึงนำขึ้น ก็จะได้มิดที่มีคมแข็ง ไม่บิ่นหรือบิดเบี้ยวง่าย หากจุ่มน้ำเร็วเกินไปคือในช่วงที่เหล็กเปลี่ยนเป็นสีขาว จะทำให้มีคมแข็งและบิ่นง่าย หรือหากจุ่มน้ำช้าไปคือตอนที่เหล็กเปลี่ยนเป็นสีเขียวแล้ว ก็จะทำให้เหล็กคืนตัว ทำให้คมมิดไม่แข็ง บิดเบี้ยวง่าย และใช้การได้ไม่ดี

7. การตกแต่งลดตายลงด้านบนของมิดการเลือก มิด ที่มีคุณภาพดีให้ ทดลองใช้คม มิดดูสั้นมิดเล่มอื่น หากดูไปแล้วดีคม ไม่ลื่น แสดงว่าคมมิดแข็ง คม เหมาะที่จะซื้อไปใช้งาน หากดูแล้วลื่น ไม่ดีคม แสดงว่ามีชุบคมไม่ดี เมื่อนำไปใช้งานจะท้อ

2 กระบวนการตลาด

ซึ่งกลุ่มตีมิดบ้านแม่ปุงนั้น จากการสัมภาษณ์ 3 กลุ่มซึ่งมีหัวหน้ากลุ่มได้แก่ กลุ่มของนายจ้านง เครือจักร นายมงคล มากมาย นายจ้านง สายตุนแก้ว ทั้ง 3 คนได้ทำการผลิตและมีผู้มารับซื้อสินค้าที่กลุ่มนายจ้านง เครือจักร และบางครั้งนายจ้านง เครือจักรก็เป็นผู้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้าที่มาสั่งหลังจากนั้นก็สั่งผลิตจากกลุ่มของตนเอง และของนายมงคล มากมาย นายจ้านง สายตุนแก้ว ส่วนกลุ่มนายทองสุข หอมนวนนั้น จะมีผู้มาสั่งซื้อที่กลุ่มเองโดยไม่ได้ผ่านนายจ้านง เครือจักร ในการตั้งราคาขายนั้นมีทั้งราคาขายปลีก และขายส่งซึ่งมีขนาดต่าง ๆ ดังนี้

1. มีดหัวง่าม ขายส่งราคา 80 บาท ขายปลีกราคา 120 บาท

2. มีดปากนกแกล ขนาดใหญ่ ขายส่งราคา 80 บาท ขายปลีกราคา 120 บาท
ขนาดเล็ก ขายส่งราคา 70 บาท ขายปลีกราคา 100 บาท

3. มีดอีโต้ ขนาดใหญ่ ขายส่งราคา 120 บาท ขายปลีกราคา 150 บาท
ขนาดเล็ก ขายส่งราคา 100 บาท ขายปลีกราคา 120 บาท

4. มีดเล็กหรือมีดปลายห้วย ราคาขายส่ง 60 บาท ขายปลีกราคา 80 บาท

5. เลียม ราคาขายส่ง 60 บาท ขายปลีกราคา 80 บาท

6. ขอเกาะกิ่งไม้ ราคาขายส่ง 80 บาท ขายปลีกราคา 100 บาท

3. กระบวนการเงินและการบัญชี

กลุ่มตีมีดบ้านแม่ปุง ส่วนมากยังไม่มีการบันทึกบัญชีแบบละเอียด จะมีเฉพาะบันทึกช่วยจำ ในส่วนของผู้มาสั่งซื้อในแต่ละครั้ง จะบันทึกไว้ในเศษกระดาษ ภายหลังจากที่ได้รับเงินเรียบร้อยแล้ว ก็จะไม่เก็บกระดาษนั้นไว้อีก จะทิ้งไปโดยไม่ได้ให้ความสำคัญใด ๆ ส่วนรายจ่ายอื่น ๆ ก็จะจ่ายไปตามงานที่เกิดขึ้น เมื่อจ่ายแล้วก็ไม่ได้นำมาบันทึกบัญชีแต่อย่างใด